

TEMPOROMANDİBULAR EKLEM BOZUKLUKLARI

TANIDAN TEDAVİYE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Editör

Prof. Dr. Nilay Şahin

Editör Yardımcısı

Doç. Dr. Ender Salbaş

Hipokrat
Yayıncılık

© 2026 Temporomandibular Eklem Bozuklukları
Tanıdan Tedaviye Güncel Yaklaşımlar

ISBN: 978-625-6169-87-6

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bölümler içinde kullanılan resim ve bilgilerin sorumluluğu o bölümün yazar(lar)ına aittir.

Editörler

Prof. Dr. Nilay Şahin

Editör Yardımcısı

Doç. Dr. Ender Salbaş

Yayıncı

Hipokrat Yayınevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/Ankara

Tel: 0312 395 85 71 • Sertifika No: 47479

Hipokrat
Yayıncılık

Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

Önsöz

Temporomandibular eklem (TME), insan vücudunun en karmaşık ve dinamik eklemlerinden biri olmasının yanı sıra, klinik pratikte tanı ve tedavi süreçleri açısından en çok multidisipliner yaklaşım gerektiren bölgelerin başında gelmektedir. Çiğneme sisteminin bu kilit taşı, yalnızca anatomik bir yapı değil; nöromüsküler sistem, diş yapıları ve hatta bireyin psikolojik durumuyla iç içe geçmiş bir denge merkezidir.

Akademik hayatım ve klinik çalışmalarım boyunca, TME bozukluğu olan hastaların yönetiminde standart bir yaklaşımdan ziyade, her vakanın kendi içinde bir “fonksiyonel bulmaca” olduğunu gözlemledim. Literatürdeki hızlı değişimler ve gelişen teknolojik tanı yöntemleri, bu alanda çalışan profesyoneller için güncel ve kapsayıcı bir referans kaynağı ihtiyacını her geçen gün artırmaktadır.

Bu kitap; temel anatomik bilgilerden başlayarak, karmaşık patolojilerin analizine ve en güncel tedavi modalitelerine kadar uzanan geniş bir spektrumda, okuyucuya rehberlik etmek amacıyla kaleme alınmıştır. Amacımız, teorik bilgiyi klinik pratikle birleştirerek; fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzmanlarından diş hekimlerine, çene cerrahlarından bu alana ilgi duyan herkese bütüncül bir bakış açısı sunmaktır.

Eserin hazırlık sürecinde katkılarını esirgemeyen tüm meslektaşlarıma ve bu yoğun çalışma temposunda sabırlarıyla her zaman yanımda olan annem ve kızlarıma teşekkürlerimi sunarım.

“Anatomiden Tedaviye” felsefesiyle hazırlanan bu kitabın, mesleki pratiğinizde yeni pencereler açmasını ve hastalarınızın yaşam kalitesine katkı sağlamasını temenni ederim.

Prof. Dr. Nilay Şahin

İçindekiler

Bölüm 1

Temel Bilgiler ve Fonksiyonel Anatomi.....	1
Temel Kavramlar ve Sınıflama.....	1
Fonksiyonel Anatomi.....	14
Kas Sistemi ve Biyomekanik.....	25
Kraniyoservikal Mandibular Sistem ve Kinetik Zincir.....	39

Bölüm 2

Etiyopatogenez ve Risk Faktörleri	45
Etiyolojik Modeller: Adaptasyon ve Tolerans Sınırı.....	45
Predispozan (Hazırlayıcı) Faktörler: Genetik ve Doku Yapısı.....	49
Başlatıcı Faktörler: Travma ve Aşırı Yüklenme.....	52
Problemin Devam Etmesine Neden Olan Faktörler: Parafonksiyonlar ve Postüral Alışkanlıklar ..	55
Psikososyal Faktörler ve Eksen II Patolojisi.....	58
Ağrı Mekanizmaları: Sensitizasyon ve Nöroplastisite.....	61
Intra-artiküler Bozuklukların Patofizyolojisi: Disk Deplasmanı ve Dejenerasyon.....	66

Bölüm 3

Klinik Değerlendirme ve Tanı	75
Anamnez ve Semptomatoloji.....	75
Fizik Muayene ve Fonksiyonel Değerlendirme.....	80
Görüntüleme Yöntemleri ve Laboratuvar.....	88
Sınıflandırma ve Tanı Kriterleri.....	93

Bölüm 4

Konservatif Tedavi ve Rehabilitasyon	101
Tedaviye Genel Yaklaşım ve Hasta Eğitimi.....	101
Fiziksel Tıp Modaliteleri.....	105
Terapötik Egzersiz Yaklaşımları.....	113

Manuel Terapi: Eklem Mobilizasyonu ve Yumuşak Doku Teknikleri	128
Oklüzal Splintlerin Temelleri: Mekanizma, Materyal ve Multidisipliner Yaklaşım.....	132
Hangi Hastaya Hangi Splint? Endikasyonlar ve Klinik Algoritmalar	134
NSAİİ ve Analjezikler: Akut Alevlenme ve Nosiseptif Ağrı Yönetimi	138
Trisiklik Antidepresanlar (TCA): Kronik Miyojenik Ağrı	140
Gabapentinoidler ve SNRI Kullanımı	143
Kas Gevşeticiler ve Benzodiazepinler	145
TMB Tedavisinde Kaçınılması Gereken İlaçlar: Opioidler ve Kronik Kullanım	148
Klinik Reçeteleme Algoritması ve Pratik Yaklaşım	150

Bölüm 5

Girişimsel İşlemler ve Cerrahi Yaklaşımlar..... 155

Kuru İğneleme (Dry Needling) ve Tetik Nokta Tedavisi.....	155
İntra-artiküler Kortikosteroid Enjeksiyonları	157
Eklem İçi Ortobiyolojikler: Hiyaluronik Asit (HA), PRP ve i-PRF	160
Botulinum Toksini Uygulamaları	165
Artrosentez: Lizis ve Lavaj.....	169
Cerrahi Endikasyonlar: Hastayı Ne Zaman Cerrahiye Yönlendirmeliyiz?	173
Cerrahi Yöntemler ve 'Cerrahi Merdiven' Yaklaşımı	178
Postoperatif Rehabilitasyon ve Splint Kullanımı	181

Bölüm 6

Özel Durumlar, Klinik Senaryolar ve Çene Osteonekrozu (MRONJ) 187

Özel Durumlarda ve Sistemik Hastalıklarda TME Yönetimi	187
Klinik Algoritmalar ve Vaka Yönetimi.....	194
İlaç İlişkili Çene Osteonekrozu (MRONJ)	196
Cerrahi ve Rejeneratif Tedavi Algoritması	207

Kısaltmalar

vii

AAOMS	: American Association of Oral and Maxillofacial Surgeons
ADÇC	: Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi
ADD	: Anterior Disk Deplasmanı
AH	: Aile Hekimi
Anti-CCP	: Anti-Siklik Sitrüline Peptit
aPDT	: Antimikrobiyal fotodinamik terapi
ARS	: Anterior repozisyon splinti
AS	: Ankilozan Spondilit
ATP	: Adenozin trifosfat
BDT	: Bilişsel davranışçı terapi
BoNT-A	: Botulinum toksini tip A
BÖP	: Baş Önde Postür
BT	: Bilgisayarlı Tomografi
CBCT	: Konik ışınlı bilgisayarlı tomografi
CGRP	: Kalsitonin gen ilişkili peptid
CHX	: Klorheksidin
COMT	: Katekol-O-Metiltransferaz
COX-2	: Siklooksijenaz-2
CPI	: Characteristic Pain Intensity
CRP	: C-Reaktif Protein
CTX	: C-terminal telopeptid
ÇDF	: Çapalanmış Disk Fenomeni
DC/TMD	: Temporomandibuler Bozukluklar İçin Tanı Kriterleri (<i>Diagnostic Criteria for Temporomandibular Disorders</i>)
DDwoR	: Disc displacement without reduction
DEH	: Dejeneratif Eklem Hastalığı
DKAS	: Derecelendirilmiş Kronik Ağrı Skalası
DMARD	: Disease-modifying antirheumatic drug
DMARD	: Hastalık modifiye edici antiromatizmal ilaç
DN	: Dry needling
DNIC	: Diffüz Nosiseptif İnhibitör Kontrol
DOP	: Dış Oblik Parça
EDS	: Ehlers-Danlos sendromu
EHA	: Eklem Hareket Açıklığı
EMG	: Elektromiyografi

ESH	: Eritrosit Sedimentasyon Hızı
FOV	: Odak Alanı (<i>Field of View</i>)
FTR	: Fiziksel tıp ve rehabilitasyon
GDA	: Geniş Dinamik Aralık (<i>Wide Dynamic Range</i>)
HA	: Hiyaluronik asit
HBO	: Hiperbarik oksijen
hEDS	: Hiper mobil Ehlers-Danlos Sendromu
HPA	: Hipotalamus-Hipofiz-Adrenal Eksen
HSD	: Hiper mobilite spektrum bozukluğu
IA-CS	: İntra-artiküler kortikosteroid
ICAM-1	: Intercellular adhesion molecule-1
IGF	: Insulin-like growth factor
IL	: İnterlökin
i-PRF	: Injectable platelet-rich fibrin
İARH	: İmmün Aracılı Romatizmal Hastalıklar
İLP	: İnterior Lateral Pterigoid
İYP	: İç Yatay Parça
JEH	: Jeneralize Eklem Hiper mobilitesi
JİA	: Juvenil İdiyopatik Artrit
KAM	: Koşullu Ağrı Modülasyonu
KDT	: Kantitatif Duyu Testi
KIBT	: Konik Işınlı Bilgisayarlı Tomografi
KSMS	: Kranioservikomandibular Sistem
LPK	: Lateral Pterigoid Kası
LTR	: Local twitch response
MAA	: Maksimum Ağız Açıklığı
MMO	: Maksimum ağız açıklığı
MMP	: Matriks Metalloproteinaz
MPDS	: Miyofasiyal Ağrı Disfonksiyon Sendromu
MRG	: Manyetik Rezonans Görüntüleme
MRONJ	: Medication-related osteonecrosis of the jaw
NGF	: Sinir Büyüme Faktörü
NIR	: Yakın kızılötesi
NMDA	: N-Metil-D-Aspartat
NRS	: Nümerik Derecelendirme Ölçeği (<i>Numeric Rating Scale</i>)
NSAİİ	: Non-steroid anti-inflamatuvar ilaç
OA	: Osteoartrit
OHIP-14	: Oral Health Impact Profile-14
OPG	: Ortopantomogram (Panoramik Radyografi)
OPPERA	: Orofacial Pain : Prospective Evaluation and Risk Assessment
OUA	: Obstrüktif Uyku Apnesi
PBM	: Fotobiyomodülasyon
PENTO	: Pentoksifilin + tokoferol protokolü
PGC	: Periaküduktal Gri Cevher
PGE2	: Prostaglandin E2
PHQ-4	: Hasta Sağlık Anketi-4 (<i>Patient Health Questionnaire-4</i>)

PLA2	: Fosfolipaz A2
PPI	: Proton pompa inhibitörü
PRF	: Platelet-rich fibrin
PRP	: Platelet-rich plasma
PsA	: Psöriyatik artrit
RA	: Romatoid Artrit
RANKL	: Receptor activator of nuclear factor kappa-B ligand
RCS	: Royal College of Surgeons
RCT	: Randomized controlled trial
RDC/TMD	: Temporomandibuler Bozukluklar İçin Araştırma Tanı Kriterleri (<i>Research Diagnostic Criteria for Temporomandibular Disorders</i>)
RDC/TMD	: Temporomandibuler Bozukluklar İçin Araştırma Tanı Kriterleri
RDD	: Redüksiyonlu Disk Deplasmanı
RF	: Romatoid Faktör
RMMA	: Ritmik Mastikatör Kas Aktivitesi
ROS	: Reaktif oksijen türleri
ROT	: Reaktif Oksijen Türleri
RsDD	: Redüksiyonsuz Disk Deplasmanı
RVM	: Rostral Ventromedial Medulla
SCM	: Musculus Sternocleidomastoideus
SIPMO/SICMF	: Italian societies staging/classification system for MRONJ
SLP	: Musculus Pterygoideus Lateralis Superior Başı
SLP	: Superior Lateral Pterigoid
SNAP-25	: Synaptosomal-associated protein 25
SNRI	: Serotonin-noradrenalin geri alım inhibitörü
SP	: Substans P
TCA	: Trisiklik antidepresan
TCC	: Trigeminoservikal Kompleks
TGF-β	: Transforming growth factor beta
TGF-β1	: Transforming growth factor beta 1
TKÖ-TMB	: TMB İçin Tampa Kinezyofobi Ölçeği
TMB	: Temporomandibular bozukluk
TMB	: Temporomandibuler Bozukluklar
TME	: Temporomandibular eklem
TNC	: Trigeminal Nükleus Kaudalis
TNF-α	: Tümör Nekroz Faktörü-Alfa
UAB	: Uyanıklık Bruksizmi
UB	: Uyku Bruksizmi
UHMWPE	: Ultra-high-molecular-weight polyethylene
USG	: Ultrasonografi
VAS	: Vizüel Analog Skala (<i>Visual Analog Scale</i>)
VEGF	: Vascular endothelial growth factor
WALT	: World Association for Laser Therapy

